

Un esbós històric sobre el cos de Carabiners a Manacor

Celso Calviño Andreu

Introducció

Aquesta ponència té com a objectiu principal donar a conèixer el cos de Carabiners, institut que durant més de cent anys foren uns funcionaris de l'Estat que tothom a nivell popular reconeixia per l'uniforme i també per la feina que realitzaven, que com veurem era, sobretot, la persecució del contraban i del frau.

Aquest estudi és una petita part d'un treball molt més extens que des de fa anys duc a terme sobre fets relacionats amb el cos de Carabiners de les Illes Balears. He de dir que també he realitzat investigacions sobre aquest cos a nivell de tot l'Estat espanyol.

Una de les finalitats és donar a conèixer com s'estructurava el cos de Carabiners a les Illes Balears i més concretament a Manacor. Ara bé, per motius d'espai l'exposició no és tan completa com podria ser. En unes pròximes jornades tractaré d'ampliar el tema dels carabiners durant la República i la Guerra Civil.

El fets relacionats amb contraban a Manacor, que no són tots, ja que solament hi ha descrits els relacionats amb el cos de Carabiners, són exposats en una altra comunicació d'aquestes mateixes jornades amb el títol "Carabiners i contraban en el terme municipal de Manacor".

Antecedents històrics

Durant el segle XVIII, les transformacions socials operades a Europa i a Espanya motivades per l'augment demogràfic, la crisi de la societat estamental, i l'auge i poder de la burgesia que havia progressat al llarg de la centúria tant en riquesa com en cultura, impulsaren els estats europeus a fer tot el possible per modernitzar-se, això és, adaptar les seves estructures polítiques i econòmiques

als nous temps. En el cas espanyol, la Societat d'Amics del País fou una gran impulsora en potenciar aquests canvis cap a la modernització. Amb Carles III, temps del despotisme il·lustrat, el rei i els seus vàlids foren els realitzadors de les reformes, moltes de les quals necessàries i eficaces, encara que aquest afany innovador anirà al trast amb Carles IV ja que ho delega tot en el seu ministre Godoy.

Durant les dues primeres dècades del segle XIX hi ha una clara necessitat de reformar l'administració de l'Estat per part de totes les tendències polítiques que durant la Guerra de la Independència lluitaran contra el francès. L'objectiu era trastocar l'estructura social i econòmica existent, encara que l'entrada d'aires liberalitzadors, arribats des de fora, no bastaren per aconseguir una transformació profunda. La base de l'antic règim va seguir perdurant durant molt de temps en un país profundament agrari i en vies d'industrialització. La indústria espanyola i sobretot la tèxtil arran de la guerra del francès va quedar pràcticament arrasada; a més, igualment va succeir amb l'agricultura i la ramaderia, el règim senyorial va imperar com abans de la guerra i molts de propietaris de grans latifundis cobraven el dret de trànsit dels ramats, així com també hi havia un règim de duanes interiors, multiplicat d'imposts indirectes i directes, pluralitat de moneda en curs... Tot això influïa de forma negativa en l'economia de l'Estat.

La primera fase de la revolució burgesa espanyola (1810-1814), amb la Constitució de 1812, es pot considerar com un intent per part de les classes més liberals per rompre amb l'antic règim, ja que per primera vegada s'establia la separació de poders i el 26 de gener de 1811 el ministre d'Hisenda va sotmetre per primera vegada al poder legislatiu el pressupost de l'Estat.

Quan retorna Ferran VII, amb el seu primer decret reial de 4 de maig de 1814 declara nul·la la Constitució de 1812 i es restaura el poder absolut encara que molts dels seus articles i disposicions foren altra vegada aplicats amb l'aixecament liberal de l'any 1821, i recollits en un nou Reglament. Durant el trienni liberal (1821-1823) es pot dir que es governa de manera confusa degut sobretot al fet que el monarca Ferran VII no està d'acord amb les polítiques que volen imposar els liberals, per una altra part els absolutistes conspiren constantment i, a més, hi ha divergències entre els mateixos liberals entre un sector moderat i un altre de més exaltat.

Durant aquest període es varen dur a terme una sèrie de reformes importants com l'abolició de les duanes interiors i es va voler acabar amb el monopoli de la sal i el tabac.¹ Unes altres disposicions importants del trienni liberal foren

¹ El cultiu del tabac estava prohibit, solament en algunes èpoques es va aixecar el monopoli. El mes de juliol de 1854 es va indultar tots els reus sentenciats o sumariats pel delictes de cultivar tabac

la divisió administrativa en cinquanta-dues províncies, que es dictaren unes noves ordenances de l'Exèrcit, que es va afrontar el problema del deute públic... però moltes de les iniciatives que es varen voler fer no arribaren a la pràctica sobretot per la inexistència d'una administració adequada.

El cos de Carabiners va ser fundat en una època de revoltes constants entre liberals i absolutistes, aquests darrers s'havien fet amb el poder després de 1823. A més, era una època de crisi del mercat financer i comercial ja que les colònies americanes durant la dècada dels anys vint havien aconseguit, amb l'ajuda d'Anglaterra i Amèrica del Nord, la seva independència provocant una greu crisi que afectà les importacions i exportacions espanyoles. Indubtablement tot això potenciava el contraban.

Quan l'1 d'octubre de 1823 Ferran VII va declarar nul·les i sense valor les disposicions adoptades pel govern constitucional, la seva primera mesura va ser reorganitzar l'Exèrcit sobre les bases de l'ordre i la disciplina, separant del servei gran part de l'oficialitat ja que considerava que estava impregnada de la doctrina liberal.² Per finançar el seu govern i derrocar al del trienni liberal va demanar l'ajuda a Lluís XVIII de França, així les tropes franceses comandades pel duc d'Angulema varen penetrar a Espanya amb el que es coneix com la vinguda dels *Cent Mil Fills de Sant Lluís*. El 9 de febrer de 1824 encara quedaven a Espanya quaranta-cinc mil soldats francesos com a guarnició a devuit capitals de província, la seva feina era mantenir i controlar la lliure circulació a totes les vies de comunicació; com podem veure la labor de policia la duïen a terme tropes estrangeres.

Així com passava amb els liberals, també sorgiren desavinences entre els mateixos absolutistes i es formaren dues faccions, una dels més exaltats i l'altra dels més moderats. Un dels principals acords entre les dues faccions va ser la formació de les milícies. Amb data de 10 de juny de 1823, el Ministeri de la Guerra de la Regència va expedir una ordre circular on constava que per poder ingressar en el cos armat dels Voluntaris Realistes s'havia de tenir bona conducta, honradesa coneguda, amor al sobirà, adhesió a la causa i anar contra el sistema liberal. A finals de 1825, Ferran VII deia que s'havia d'arreglar l'administració de tot el regne, que es proposàs, que se li consultàs i es presentassin les reformes, els plans de millora positius i l'arreglament total de la Reial Hisenda i que considerava bàsic reformar l'administració de l'Estat, la formació d'un exèrcit modern i vivificar el comerç. Tot això passava per organitzar uns cossos

del país. A partir d'aquell moment es va permetre el cultiu de tabac per a consum propi i a cada cultivador se li va donar una quota de 12 plantes.

2 Ramón Menéndez Pidal (1999). *La España de Fernando VII*. Vol. XXXII. Madrid: Espasa Calpe.

específics i disciplinats de caire militar per fer front a un mal endèmic com era el contraban i el bandolerisme. D'aquest raonament va sorgir la idea i necessitat de fundar el cos de Carabiners i posteriorment el cos de la Guàrdia Civil.

El dia 8 de juny de 1826, tres anys abans de la creació del cos de Carabiners, es deia que s'havia de comptar amb els Voluntaris Realistes per a la repressió del contraban. Durant aquesta dècada, per part del ministre d'Estat Narciso Heredia y Begines de los Ríos, comte d'Ofalia, amb el seu ministre d'Hisenda Luís López Ballesteros, es parla de dur a terme una sèrie de reformes com la restauració de cinc ministeris i crear un Consell d'Estat, prioritzant el projecte d'amnistia dels liberals, formació d'una policia, restabliment de l'Exèrcit, millorar la hisenda, l'agricultura i el deute públic i, també, simplificar l'administració provincial. Més tard, ja durant l'any 1828, es varen dur a terme una sèrie de mesures per reorganitzar de forma efectiva l'administració militar.

Per tant, la fundació del cos de Carabiners era una necessitat per impedir la proliferació del contraban ja que perjudicava de forma molt important les arques de l'Estat. En el seu reglament, en el moment de la seva fundació, es deia que era un cos integrat a l'exèrcit i que reunia el doble caràcter de resguard fiscal i organisme militar.³

Fundació i canvis en el cos de Carabiners

Per un reial decret de 9 de març de 1829, signat en el Real Sitio del Pardo, durant el regnat de Ferran VII, es va fundar i organitzar el Reial Cos de Carabiners de Costes i Fronteres. El militar escollit per organitzar el cos de Carabiners fou l'Excel·lentíssim Mariscal de Camp José Ramón Rodil y Pampillo, designat inspector general pel seu brillant full de serveis.

L'objectiu primordial del cos de Carabiners, segons consta en el Reial decret, era impedir l'extensió del contraban ja que es vivia en un temps on imperava la immoralitat derivada de les constants revolucions que propiciaven l'atac a les rendes de la Corona i la destrucció i paralització de la indústria i el comerç nacional. Segons el sobirà Ferran VII, el contraban era un delictes i robatori a l'Estat i els mitjans que emprava eren un oprobí a l'honor i a l'amor a la pàtria. Davant això i per contrarestar-lo calia organitzar un eficaç sistema repressiu proporcionat al dels contrabandistes.⁴

Una altra funció d'aquest cos era conèixer i perseguir tota classe de frau,

3 *Reglamento Militar del Cuerpo de Carabineros* (1927), Madrid, Imprenta de Carabineros, p. 13.

4 *Gaceta de Madrid* (1829), núm. 39, p. 153.

tant en el moment del desembarcament, en poblat o en el camp, i també esbrinar quines eren les persones sospitoses de traficant amb contraban i saber els camins que seguien els contrabandistes. Igualment havien de recollir totes les notícies que interessaven per a la persecució del frau, la seguretat de l'Estat o el sosteniment de l'ordre públic.

El cos de Carabiners al principi va dependre del Ministeri de la Guerra i del d'Hisenda en qüestions com el servei específic, havers, gratificacions, fur militar, retirs i recompenses.⁵ La dependència del Ministeri de la Guerra era per dos motius específics, un per aconseguir una major efectivitat en la persecució del contraban i l'altre per diferenciar-lo del resguard interior, que era civil. Havia de ser, per tant, un cos homogeni, concentrat, vigilant i fundat sobre l'honor militar, sempre en servei actiu, a més d'estar dirigit per caps i oficials de l'Exèrcit familiaritzats amb el comandament.⁶

Tenia una Inspecció general separada i distinta de la Direcció General de Rendes encara que amb el temps es varen produir moltes modificacions, sobretot la que tingué lloc l'any 1835 en què va passar a ser un cos quasi civil canviant el nom primitiu de Carabiners de Costes i Fronteres pel de Carabiners de la Reial Hisenda. La causa principal va ser que molta força de carabiners fou desplaçada i concentrada a les regions on s'havia produït l'alçament carlista i també molts de carabiners que estaven en edat militar foren incorporats a unitats de l'Exèrcit regular.⁷

En passar a ser un cos civil l'any 1835 i dependre solament del Ministeri d'Hisenda, els comandants havien de reconèixer com a cap natural l'intendent de Rendes de la província i els qui comandaven brigades o rondes de fora la capital podien rebre ordres del subdelegat o administrador d'Hisenda en cas que no hi hagués en els punts referits caps de Rendes. En aquest mateix any hi havia reglamentat que l'autoritat superior de tot el cos de Carabiners era la Direcció General de Rendes baix la dependència del ministre d'Hisenda.⁸

Una nova reestructuració es va fer amb el decret de 15 de maig de 1848 quan el cos de Carabiners s'integra a l'Exèrcit i passa a dependre del Ministeri de la Guerra respecte a organització, règim i disciplina i del Ministeri d'Hisenda per a les particularitats del servei i la paga. En aquells moments es coneixien

5 F. Aguado (1973), "Síntesis histórica del Cuerpo de Carabineros". *Revista de Estudios Históricos de la Guardia Civil*. Año VI, núm. 11, p. 12.

6 *Gaceta de Madrid* (1829), núm. 39, p. 153.

7 Hi va haver carabiners de la Comandància de Mallorca que foren destacats a les anomenades províncies del Nord i de Catalunya.

8 *Gaceta de Madrid* (1834), núm. 293, p. 1217.

com a Carabiners del Regne. Finalment, l'any 1931, amb la Segona República passaren a denominar-se simplement cos de Carabiners.

Estructura del cos de Carabiners

En el seu començament, l'any 1829, el cos conegut com a Carabiners de Costes i Fronteres es va estructurar segons la forma militar del moment, en comandàncies, companyies, tinències, subtinències i brigades. A la península es crearen dotze comandàncies principals, a més de la comandància especial de Mallorca, que pertanyien a les divisions militars de les províncies frontereres i marítimes i disposaven d'una força que depenia de l'extensió del lloc que havien de vigilar, del nombre d'habitants del municipi, de les circumstàncies topològiques i de la major o menor inclinació de la gent al frau i al contraban, encara que la unitat elemental i bàsica de la força era la brigada baix el comandament d'un tinent o subtinent i la componien vuit homes: un sergent, un caporal i sis carabiners. Amb el temps la brigada va canviar de denominació i es va conèixer com a post. Com veurem en el cas de Manacor no es va complir amb el nombre de força. S'ha de fer constar que la tropa estava supeditada a les disposicions generals de les reials ordenances militars.

L'oficialitat provenia de l'Exèrcit, era una tropa veterana i ingressava en el cos amb el mateix grau i tenia l'obligació de mantenir un cavall per dur a terme el servei, com exemple trobam que a Manacor el mes de maig de 1900 el capità Pedro Jaume Esteva, de la 2a companyia, passa en comissió de serveis a la 3a companyia de Manacor i consta que ho fa amb el seu cavall.⁹ També tenim un altre exemple amb el comandant Esteban Salcedo Rico, que el mes de desembre de 1916 estava destinat a Manacor i disposava també del seu cavall.¹⁰

Posteriorment, el cos es va estructurar en comandàncies, companyies, seccions i posts. En el cas de Mallorca, en el moment de la seva fundació, la comandància comprenia una sola companyia d'infanteria, encara que a nivell de tot Espanya la força la componien carabiners d'infanteria, de cavalleria i de marina. Només podien ingressar en el cos de Carabiners els individus que havien complert el servei militar que sabien llegir i escriure, i tenien preferència si havien participat en accions de guerra. En el cas de Manacor, veurem com durant el segle XIX solament hi havia carabiners d'infanteria i a començament del segle XX, carabiners d'infanteria i de cavalleria.

9 AMM, 1643/5.

10 AMM, 1644/1.

Respecte al terme municipal de Manacor, per tenir una gran zona de litoral on era fàcil el desembarcament de contraban, des d'un primer moment, s'hi va destinar un destacament d'infanteria, que segons el fulls de revista de comissari d'octubre de 1847 pertanyia a la 3a secció de la Companyia de les Balears¹¹ i estava format per un sergent, Tomàs Nicolàs Navarro, i tres carabiners de 2a, José Narbona, Jaime Carcellero i Pedro Guardado. El mes d'agost de 1848 la força va canviar de destí, cosa normal, i trobam que el destacament s'ha incrementat amb un carabiner més amb la circumstància que no s'indica el grau del que manava ja que es coneixia com a encarregat¹² Ginés de la Muela i els carabiners de 2a eren Juan Suárez, Miguel Fluxá, Vicente Sebastián i José Duque. L'any 1850 la força la componia un caporal primer, Miguel Llodrá, i tres carabiners de 2a, Juan Domingo, Antonio Llull i Jaime Garí. I com a curiositat el post està situat en el litoral a cala Manacor.¹³ Els carabiners durant les seves guardes normalment empraven com a habitacles les coves naturals i també les barraques de paret seca que hi havia prop de la costa i que normalment servien d'habitacles als pescadors.

El número de carabiners, tant a Mallorca en general com en el post de Manacor, es va anar incrementant amb el temps i trobam que l'any 1894 la força estava composta per un caporal, un preferent i set carabiners de 2a i el post pertanyia a la 2a secció de la 3a companyia de la Comandància de Mallorca.

L'any 1897 Manacor compta amb dos posts que pertanyien els dos a la 3a companyia i a la 2a secció: un a Porto Cristo, que solament es cuidava de perseguir el contraban pel litoral, format per un caporal i vuit carabiners de 2a; i el post de Manacor, conegut com a Ronda de Manacor, compost per un preferent i deu carabiners de 2a, també es coneixia com a Columna Volant de Manacor.¹⁴

L'any 1900 trobam que uns carabiners de la 1a companyia i de la 3a secció estaven destacats a Manacor, el preferent Bartolomé Adrover Mas i els carabiners Andrés Baeza Moreno i Miguel Mateo Pons, per controlar les fàbriques d'alcohols.¹⁵ Com sabem, a Manacor l'any 1885 hi havia quatre fàbriques de destil·lació i l'any 1888, per facilitar l'exportació, es va aprovar la duana en el port, que va establir les oficines en el quarter de carabiners.¹⁶ No és casualitat

11 Durant l'any 1847 a Balears la comandància no estava estructurada com a la resta d'Espanya, sinó que solament estava formada per una companyia que comprenia tots els carabiners de les Illes.

12 L'encarregat podia ser un sergent, un caporal o un carabiner de 1a també anomenat preferent.

13 AMM, 642/1.

14 AMM, 1643/5.

15 AMM, 1643/5.

16 J. A. Bernat (2015), "La duana i l'emigració a la Colònia del Carme de Manacor". *VIII Jornades*

que s'instal·làs allà ja que a totes les duanes de Mallorca, com és el cas d'Andratx, Sóller, Portocolom, Pollença..., hi havia tres carabiners sempre destinats en elles.¹⁷

Una altra informació que ens donen els fulls de revista de comissari és com estava estructurada la força de carabiners l'any 1921 en el terme municipal de Manacor. Hi havia un post d'infanteria destacat a Porto Cristo i un de cavalleria destacat a Manacor, els dos eren de la 4a secció de la 4a companyia.¹⁸ Ara bé, el de Porto Cristo estava format pel sergent José González Fernández amb vuit carabiners de segona i comandat per l'alferes Vicente Barrios Serantes.¹⁹ També depenia de la mateixa secció el post de Barquetes comandat pel caporal Francisco Sospecha Vidal i el preferent Manuel Almirán Ruiz a més de cinc carabiners de segona, i el post de Son Servera comandat pel cabo Martín Lorenzo Vicente i vuit carabiners de segona.

La 4a secció o esquadró de cavalleria es trobava distribuïda en uns quants llocs, tenia la capçalera a Manacor i estava comandada pel sergent Pedro Monteroso Belinchón i hi havia el trompeta Francisco Díaz Mora i tres carabiners de segona, també hi havia el caporal Antonio Lorenzo Vicente destacat a Palma juntament amb sis carabiners de segona de cavalleria. El caporal Manuel González López a Campos del Port juntament amb altres tres carabiners. El carabiner de segona de cavalleria Jaime Suñer Antich destacat a Felanitx, el també carabiner de segona Jenaro Otal Aguilice a Santa Margalida; els carabiners Juan Oliva Ferrer i Lorenzo Perez Torices a Sóller. Fins i tot, hi havia un carabiner que per necessitat del servei estava destacat a Barcelona. Tots disposaven d'un cavall i se n'havien de cuidar i tenir les guarnicions sempre en perfecte estat de revista, tots els cavalls tenien un nom i una fitxa. Quan el carabiner Juan Andrés Moll de la secció de cavalleria de Manacor, destacat a Palma, es va posar malalt, el seu cavall anomenat Actor estava cuidat per un altre carabiner i el mateix passava amb el cavall d'un carabiner de Campos anomenat Acertado.²⁰

S'ha de dir que la secció de cavalleria muntada fou establida a Mallorca el

d'estudis locals de Manacor, Ajuntament de Manacor, p. 224.

17 En el cas de Manacor no he trobat cap full de revista de comissari que ho pugui confirmar, però segurament succeïa igual.

18 La referència més segura sobre carabiners de cavalleria a Manacor és pels fulls de revista de comissari dels anys 1919-1922 i pel fulls de serveis de carabiners que hi estaren destinats en altres èpoques. Alguns dels carabiners processats pels fets de juliol de 1936, malgrat la reestructuració de 1935, encara consta que eren de cavalleria.

19 L'alferes Vicente Barrios Serantes, quan va esclatar la Guerra Civil, era capità destinat a la 12a Comandància de Carabiners de Huelva i va ser fidel a la causa nacional.

20 AMM, 1644/2

mes de gener de 1908 per disposició de la Direcció General de Carabiners i estava composta per un sergent, dos caporals, un trompeta i vint carabiners.²¹ Amb una nova reorganització que es va fer l'any 1935 la varen dissoldre i passaren a ser tots els seus components carabiners d'infanteria.²²

Normalment els posts de carabiners estaven a llogarets o pobles de municipis amb costa com és el cas de Manacor, però s'ha de dir que a Montuïri l'any 1920 n'hi havia un de cavalleria que depenia, per cert, de l'esquadró de Manacor,²³ com també hi depenien els de Porreres a finals del segle XIX i començament del XX.²⁴ I com a cosa curiosa, també n'hi havia a Algaida, encara que aquests eren carabiners d'infanteria i depenien de la 3a secció de la 3a companyia amb capçalera a Lluçmajor.²⁵

Participació dels carabiners en actes humanitaris

Segons constava en el reglament del cos de Carabiners, a més de la persecució del contraban i del frau havien de prestar sempre l'auxili necessari en casos d'incendis, inundacions i altres calamitats públiques. Així, trobam que a la matinada del diumenge 19 de març de 1893 es va declarar un incendi en el magatzem de fustes d'Antonio Ginard de Manacor. El foc agafava alarmants proporcions però gràcies a la intervenció de les forces de la Guàrdia Civil i dels Carabiners que anaren tot d'una a sufocar-lo es va poder dominar al cap de mitja hora. Les pèrdues es calcularen en unes 500 ptes. més 460 que hi havia en bitllets de banc.²⁶

En una altra ocasió, el dia 5 d'octubre de 1932 es va produir un cicló a Manacor on va morir un home, Nicolás Piña Fuster de 23 anys, arrossegat pel corrent; hi va haver llocs en què l'altura de l'aigua va superar els dos metres del llit del torrent. Posteriorment aquest home fou localitzat en un subterrani. Les forces de Carabiners actuaren durant tot el temps ajudant i auxiliant la gent.²⁷ Va destacar l'acció valerosa d'un carabiner destinat a Manacor, Antonio Sánchez

21 *Diario de Ibiza* (1908), núm. 3262, p. 2.

22 A l'Anuari Militar de 1935 encara surt la força de carabiners de cavalleria que hi havia a nivell de tot l'Estat, en canvi en el de 1936 tota la força ja surt com a integrada a infanteria.

23 C. Calviño (2016), "El Cos de Carabiners a Montuïri", *Bona Pau*, núm. 757, p. 26.

24 C. Calviño (2016), "Carabiners i contraban a Porreres a finals del segle XIX i començaments del XX", *Llum d'Oli*, núm. 145, p. 22 i 23.

25 C. Calviño (2016), "El Cos de Carabiners a Algaida", *Es Saig*, núm. 417, p. 34 i 35.

26 *Almudaina* (1893), núm. 1933, p. 3.

27 *Almudaina* (1932), núm. 17102, p. 3.

Castilla, que va rebre la Creu de Beneficència per salvar una monja que es va veure en perill de morir ofegada.

El quarter de carabiners de Manacor

Els carabiners normalment habitaven en domicilis particulars, així i tot, en alguns municipis tenien quarters que podien ser edificis construïts expressament com a llocs d'allotjament de la tropa, com els de la Colònia de Sant Jordi (ses Salines) i el del Cosconar (Escorca). En altres casos eren cases llogades però que reunien les condicions necessàries per aquarterament de la tropa. A Palma, on hi havia la capçalera de la Comandància, durant el segle XX eren unes cases llogades en el carrer de Sant Feliu i Montenegro. En els quarters hi havia un sala que servia com a dormitori per als carabiners fadrins.

Cada dos anys, a Manacor, es feia subhasta pública per llogar un edifici que servís com a quarter per al destacament de carabiners. Així, tenim que el dia 11 d'agost de 1892, data de la finalització del lloguer de la casa que ocupava com a quarter el post de carabiners de Manacor, es notificava als propietaris de finques urbanes que es faria una subhasta pública per instal·lar-hi el post per dos anys amb un preu de 35 ptes. mensuals. Una de les principals condicions, com hem esmentat en anterioritat, era que l'edifici reunís les condicions necessàries per servir com a aquarterament de la força.²⁸

Quan es produïa un altercat o un incident entre un paisà i un carabiner en moltes ocasions passava a la jurisdicció militar, com va ocórrer en el quarter de Manacor amb el fet succeït quan l'ajudant de la Comandància de Carabiners de Palma, el mes de novembre de 1893, es va desplaçar a Manacor per instruir el sumari contra el paisà Lorenzo Tous Amer, acusat d'haver robat el rellotge a un carabiner dins el quarter de Manacor, fet que va propiciar que la causa seguís el curs militar.²⁹

El mes de juliol de 1896 tornava a sortir a subhasta edificis per a lloguer de la casa quarter de carabiners de Manacor, les proposicions es podien fer de 8.00 h a 12.00 h del dematí a l'oficina de la Companyia.³⁰

Al cap de dos anys, en el mes de gener de 1899, a prop d'acabar el contracte de la casa quarter que havia ocupat la força de carabiners de Manacor, s'avisava els propietaris que presentessin propostes en el termini de vuit dies. El

28 *Almudaina* (1892), núm. 1676, p. 2.

29 *La Última Hora* (1893), núm. 177, p. 3.

30 *Almudaina* (1896), núm. 3193, p. 1.

lloguer no podia excedir, com en anys anteriors, de 35 ptes. mensuals.³¹

A Manacor el quarter durant molt de temps va estar situat en el carrer de n'Olesa, número 15.

Per ser Manacor capçalera de l'esquadró de cavalleria de Mallorca, en el quarter d'aquesta localitat hi passaven els dies o mesos d'arrest els carabiners de la dita arma. Així, tenim que el mes de maig de 1913, el carabiner del post de Campos Manuel Abos Anento, que pertanyia a la 3a secció de la 3a companyia hi estava arrestat, en canvi altres carabiners passaven el seu arrest a la Comandància de Palma; això és perquè aquest carabiner devia ser de cavalleria.³²

Les pràctiques de tir

A tots els municipis on hi havia capçalera de companyia o secció, les forces de la Guàrdia Civil o de l'institut de Carabiners duien a terme, cada cert temps, pràctiques de tir. Els membres dels dos instituts tenien fama de bons tiradors, cosa que es va veure i demostrar durant la Guerra Civil de 1936 tant en un bàndol com en l'altre.

Quan es duien a terme aquestes pràctiques a cada municipi tenien establides unes zones determinades. En el cas de Palma les pràctiques es duien a terme en una zona militar de la costa, sa Torre d'en Pau (es Coll d'en Rabassa).

En el cas de Manacor el dia 25 d'octubre de 1912 el primer capità accidental de carabiners comunicava al batle que les forces de carabiners del post de Manacor i el de Porto Cristo els dies 28 i 30 d'octubre havien de dur a terme des de les vuit a les dotze del dematí les pràctiques de tir en el lloc conegut com a torre de Porto Cristo, es comunicava a les autoritats civils que mitjançant un bàndol ho comunicàs al públic per evitar accidents i sobretot als pescadors.³³

Carabiners i pescadors

A molts dels pobles de Mallorca, els carabiners quan havien fet el sorteig per saber amb qui els tocava fer parella partien cap a la costa. El servei solia ser per dos o tres dies i per això se'n duien els queviures necessaris per passar l'estada allà, però quasi sempre si el temps ho permetia complementaven la seva

31 *Almudaina* (1899), núm. 4085, p. 2.

32 AMLL, 2141/2.

33 A. Gomila (2003), "1912: De Vila a Ciutat. El segle XIX a Manacor", *II Jornades d'estudis locals de Manacor*, Ajuntament de Manacor, p. 223.

dieta amb el peix que podien pescar, per això molts solien ser bons pescadors. A més, en algunes possessions també els deixaven caçar algun conill.

L'estada per la costa feia que coneguessin molts de pescadors i en moltes ocasions aquests anaven a les casetes dels carabiners on cuinaven i menjaven plegats. Ara bé, els carabiners tenien ordre de detenir i posar a disposició judicial els pescadors que ho feien amb dinamita, que a finals del segle XIX i començament del XX era una pràctica molt estesa.

Era tanta la gent que pescava amb dinamita que el mes de juliol de 1899 per evitar-ho el governador civil va ordenar als venedors a la menuda de dinamita que a partir de l'1 d'agost de 1899 tenguessin un llibre de registre foliat i autoritzat pel batle en els seus dipòsits i magatzems, on anotarien el nom i domicili de tots els compradors. A més, a cada comprador li havien d'adjuntar la factura amb nom i domicili del venedor. Els carabiners, a més de la Guàrdia Civil, detindrien tota persona que dugués la dinamita sense autorització.³⁴

La pesca amb dinamita es perseguia per dos motius: un, pel mal que feia a les espècies marines, per la qual cosa, ja en aquells temps, hi havia moltes queixes dels pescadors professionals; i l'altre, pels accidents que es produïen, que eren molts. Hi ha un cas exemplificatiu ocorregut a un pescador el mes d'agost de 1901 quan pescava per la costa de Porto Cristo en una barca, en veure que hi havia un banc de peix gros va tirar un cartutx de dinamita, li va explotar a la mà i va perdre el braç dret.³⁵

Pescadors manacorins quan anaven a pescar i grumejaven a cala Murta si veien que no hi havia carabiners aprofitaven per tirar mig cartutx, i així, a més del moixó, agafaven també alguns peixos grossos. Hi ha una anècdota ocorreguda a uns manacorins, que quan ja anaven mig despullats per tirar-se a la mar i agafar el peix que havien mort, varen veure per l'altra part de la cala a la parella i hagueren de fugir de forma ràpida deixant tota la pescada en el lloc.³⁶ La premsa de l'època es queixava que en moltes ocasions eren els mateixos carabiners els que pescaven amb dinamita, davant això els caps de carabiners adoptaren mesures dràstiques contra aquesta pràctica. Juntament amb les fortes multes que s'imposaven, que l'any 1902 podien arribar a 80 ptes., quantitat considerable en aquell temps, varen aconseguir pràcticament aturar-ho.

34 *Almudaina* (1899), núm. 5174, p. 2.

35 *Almudaina* (1901), núm. 5921, p. 2.

36 A. Galmés (1979), "Els pescadors de canya", *Perlas y Cuevas*, núm. 463, p. 21 i 22.

Fets luctuosos relacionats amb carabiners

Són molts els fets luctuosos i tràgics que passaren a individus del cos de Carabiners a les nostres illes, però per qüestió d'espai i centrar-nos en aquest estudi en el terme municipal de Manacor solament exposarem els que passaren en el dit municipi o que estaven relacionats de forma directa o indirecta amb veïnats de Manacor. En aquest darrer cas parlarem del que descriu el manacorí Guillermo Lluill en el seu noticiari, on dona compte d'un fet ocorregut del qual es va assabentar per una missiva rebuda el dia 17 de juny de 1850 on li notificaven que un carabiner havia abusat i mort a una jove; el més segur és que aquest carabiner fos condemnat a mort.³⁷

El dimecres dia 5 de juny de 1907 a les 15.00 hores es va suïcidar a Manacor el carabiner de segona classe de la 3a companyia de la Comandància de Mallorca Tomàs Navalón Cano, que era ordenança del capità de la dita companyia Francisco López. Es va disparar un tret de revòlver al pols dret del cap. Habitava una cambra del número 20 del carrer d'Artà de Manacor. El motiu del seu suïcidí va ser per qüestions amoroses ja que festejava una al·lota de València.³⁸

A finals d'abril de 1908, una altra vegada es va suïcidar un carabiner. Aquesta vegada era del post de Porto Cristo, es va disparar un tret de fusell. Nomia Antonio Bárcenas Yeguas i tenia 42 anys. Pertanyia a la 3a companyia de la Comandància de Mallorca. Va fermar un cordell al disparador de l'arma i es va disparar al cap. Va deixar escrites dues cartes, una a la seva dona i l'altra al cap de la seva secció explicant que ho feia perquè li era impossible donar menjar a la seva dona i als seus cinc fills.³⁹ Els carabiners en aquell temps cobraven 22,50 ptes. mensuals.

Un altre fet va ocórrer sobre el migdia del dia 16 d'agost de 1921 quan es va produir una gran alarma entre la gent que habitava en un edifici a l'entrada de Manacor quan sentiren un tir dins de la casa número 28. Tot d'una hi va comparèixer el cap de la guàrdia municipal i va comprovar com la dona d'un carabiner de 26 anys, estant el seu marit a fora de casa, va agafar una bala, la va carregar al màuser i va disparar sense ferir-se. Segons les conclusions la dona sofria un trastorn psíquic i tenia la mania que la perseguïen i sempre la veïen amb expressió de molta por.⁴⁰

37 A. Pasqual (2013), "El Noticiari de Guillem Lluill (1809-1851)", *VII Jornades d'estudis locals de Manacor*, p. 258.

38 *Almudaina* (1907), núm. 8064, p. 2.

39 *Almudaina* (1908), núm. 8392, p. 2.

40 *Almudaina* (1921), núm. 1638, p. 1.

El dia 20 d'agost de 1929 a Porto Cristo, la gent que vivia entorn dels carrers de darrere l'església va sentir dues fortes detonacions, a les quals no donaren importància ja que se celebraven les festes, però l'horabaixa els veïnats d'una casa on vivia un carabiner, Pedro Cordero Gómez, natural de Càceres i de 35 anys d'edat, amb la seva dona de 20, s'estranyaren de veure que durant tot el dia la casa romania tancada i no havien vist sortir cap de les dues persones. Sospitant la gent que els hagués pogut ocórrer alguna desgràcia, avisaren les autoritats, que hagueren d'entrar per una finestra que donava al carrer. A l'interior trobaren la dona morta sobre el llit amb dues ferides de bala, i al seu costat a terra, la pistola de reglament i el cadàver del carabiner amb una ferida de bala. Segons pareix el fet tràgic va ser per motius de gelosies ja que ell segons els metges patia de neurastènia.⁴¹

Participació en actes festius

A les celebracions, tant a les religioses, a les militars com a les populars, sempre hi solia assistir una representació del cos de Carabiners, ja fos el cap de la companyia, el cap de secció o el comandant de post. Com a exemplificació hi ha els casos següents:

El dia de la patrona d'infanteria de 1902 es va celebrar una missa a l'ex-convent de Manacor en la qual assistiren els batallons de reserva, Guàrdia Civil i Carabiners, que va ser celebrada pel capellà castrense Onofre Oliver Tous; els individus de tropa, inclosos els carabiners, després de la desfilada, varen ser obsequiats amb un ranxo extraordinari.⁴²

Una altra celebració on varen estar presents els carabiners fou en la visita que va efectuar el president de la República, Niceto Alcalá Zamora, des del 31 de març al 2 d'abril de 1932 a unes quantes localitats de Mallorca. Quan va arribar a Manacor ell va davallar juntament amb la seva comitiva a l'entrada del poble i va fer l'entrada a la ciutat precedit per dos carabiners muntats a cavall vestits amb l'uniforme de gala, que pertanyien a l'esquadró de cavalleria amb capçalera a Manacor.⁴³

El mes de novembre de 1935 la Caixa de Pensions per a la Velleja i d'Estalvis, que funcionava des de feia temps a Manacor, va traslladar les seccions de l'Entitat de la Dona i la Biblioteca Pública a uns nous locals que s'inauguraren

41 *Almudaina* (1929), núm. 16125, p. 3.

42 *Almudaina* (1902), núm. 6413, p. 1.

43 P. Tomàs (2015), "República i feixisme, Alcalá Zamora (1932) i el Conde Rossi (1936) visiten Manacor", *VIII Jornades d'estudis locals de Manacor*, p. 300.

al carrer de l'Estrella, 8. Hi va assistir, entre altres autoritats, el cap de carabiners de Manacor, el tinent José Fernández López.⁴⁴

Els carabiners de Manacor durant la República i la Guerra Civil

L'any 1931, el de la proclamació de la República, l'institut de Carabiners estava estructurat en subinspeccions i comandàncies. Balears pertanyia a la 1a Subinspecció, que englobava tres comandàncies: Barcelona, on estava la capçalera, Tarragona i Balears.

La Comandància de Balears o 5a Comandància comprenia cinc companyies amb capçalera, la 1a a Palma, la 2a a Esporles, la 3a a Alcúdia, la 4a a Artà i la 5a a Felanitx, a més d'una secció o esquadró de cavalleria amb capçalera a Manacor.⁴⁵ A partir de l'any 1932, i per motius de canvis polítics, hi va haver una nova estructuració i l'esquadró o secció de cavalleria de Manacor, així com la capçalera, va passar a Palma. A més, el cos de Carabiners, en lloc de subinspeccions es va estructurar en zones; Balears seguia pertanyent a la 1a Zona, amb capçalera igualment a Barcelona, i la Comandància de Tarragona i la Comandància de Lleida passaren a formar la 15a Zona.

L'any 1934, una altra vegada hi ha canvis de capçalera de companyies, la 1a companyia continua a Palma, la 2a a Sóller, la 3a a Santa Margalida, la 4a a Felanitx i la 5a a Inca. L'any 1935 continua igual i l'any 1936 la 5a Comandància de Balears passa a formar juntament amb la Comandància d'Alacant la 3a Zona, sense haver-hi cap canvi amb les capçaleres de les companyies. Aquesta serà la darrera estructuració fins que el cos de Carabiners l'any 1940 passi a integrar-se al cos de la Guàrdia Civil.

Tots els carabiners de Balears durant els dies 4 i 5 d'agost de 1933 varen haver de fer promesa de fidelitat a la República i això va constar en cada un dels seus fulls de serveis.

Quan es va produir la insurrecció de 1934, coneguda com la Revolució d'Astúries, els carabiners varen romandre aquarterats⁴⁶ o en estat d'alerta⁴⁷ en-

44 *Almudaina* (1935), núm. 18585, p. 4. En el diari el nom està equivocat. El tinent José Fernández López l'any 1936 estava destinat a l'11a Comandància de Cadis i es va posar a favor de l'aixecament militar.

45 BIP, *Anuari Militar 1931*, p. 173.

46 A les localitats que hi havia quarter.

47 En els posts que no disposaven de quarters, com era per exemple el cas de sa Ràpita (Campos) o Lluçmajor.

cara que varen desenvolupar el servei normal. Durant els anys compresos entre 1931 i 1936 l'únic que feren, en el cas de les Illes Balears, com a força militar que era, va ser, juntament amb la Guàrdia d'Assalt i Guàrdia Civil, labor de vigilància en els col·legis electorals en temps de votacions, sobretot en les darreres de 1936 en què els ànims estaven molt caldejats.

Quan va esclatar la guerra hi va haver moltes indecions per part dels carabiners ja que molts eren d'idees profundament republicanes i simpatitzants dels partits d'esquerre.⁴⁸ La principal causa era que els carabiners, a diferència de la Guàrdia Civil, era un cos molt més acostat a les classes més humils i a diferència dels membres de la Benemèrita es relacionaven amb gent de tots els estaments socials. Hem de pensar que normalment la majoria practicaven el servei i habitaven a petits llogarets mariners de la costa o dels poblets fronterers.⁴⁹

Unes altres causes eren que el sou era inferior al de la Guàrdia Civil i els membres de l'institut de Carabiners sempre varen demanar l'equiparació amb ells; també, segons ells mateixos reconeixien, era la influència que rebien de la lectura del diari l'*Heraldo de Madrid*, molts dels quals hi estaven subscriptos.⁵⁰ Un augment del sou es va fer l'any 1931, en entrar la República; fou quan els carabiners passaren de cobrar 197,70 ptes. a 300 ptes. mensuals. Això va propiciar que una gran part de carabiners es decantassin per defensar la República quan es va produir l'aixecament militar.⁵¹ S'ha de dir que en el cas de Mallorca, a pesar que foren els carabiners els únics que varen plantar-se i s'enfrontaren als militars revoltats, la majoria va romandre lleial als comandaments que es varen revoltar.⁵² Molts, encara que no estassin d'acord amb el cop d'estat, es varen cenyir al que deia l'article 70 del Reglament Militar del Cos, que especificava que si en el lloc on cobrissin el servei fos declarat l'estat de guerra, hi hagués alteracions d'ordre públic i sempre a judici dels capitans generals fos necessari utilitzar aquestes forces, quedaria el personal a disposició de les referides autoritats i la força del cos de Carabiners reglaria la seva conducta militar a les ordres generals dictades per a les diferents armes i cossos de l'Exèrcit.⁵³

48 Es dedueix de les informacions que en moltes ocasions demanaven les autoritats militars, on es veu que molts dels carabiners que foren addictes al pronunciament eren d'ideologia republicana i d'esquerres; és el cas d'alguns carabiners del post de ses Salines.

49 C. Calviño (1992), "Unes pinzellades sobre el Cos de Carabiners i el seu temps", *Miscel·lània d'homenatge a Sebastià Cardell i Tomás*, Lluçmajor, Edicions de Pinte en Ample, p. 102.

50 El diari *Heraldo de Madrid* era un gran defensor dels interessos dels carabiners.

51 J. de la Fuente Andrés, *Memòries Inèdites*.

52 Segons un estudi que duc fet, la majoria varen acatar les ordres dels superiors revoltats i es varen acollir a l'obediència deguda encara que tenguessin idees profundament republicanes. Es pot dir allò dels que varen ser d'un bàndol o l'altre per qüestions geogràfiques i no per raons ideològiques.

53 *Reglamento Militar del Cuerpo de Carabineros* (1927), Madrid, Imprenta de Carabineros, p. 44.

La secció de Manacor, el mes de juliol de 1936, pertanyia a la 5a companyia, que estava comandada pel tinent Daniel Eugenio Cassany, nascut a Pueblo Nuevo de Mar (València) el dia 11 d'abril de 1889. L'any 1904 era educant al Col·legi de Carabiners Joves de l'Escorial per ser fill de carabiner. L'any 1905 s'incorporà al cos de Carabiners i va ascendir a caporal l'any 1908 i l'any 1918 a sergent, durant aquests anys va estar destinat a les comandàncies de Girona, Algecires, Barcelona i Zamora. L'any 1924 ascendeix a alferes i a tinent l'any 1931. Durant aquests anys el destinaren a diferents comandàncies com Lleida, València, Alacant, fins que el mes de juny de 1930 fou destinat a la Comandància de les Balears. Per l'actuació adoptada quan es va produir el cop d'Estat va ser processat. L'any 1940 estava detingut a la presó del carrer de la Missió, 9, juntament amb l'altre tinent de carabiners, Antoni Vallespí Terrassa (de la secció de Sóller), i altres militars d'infanteria, artilleria i de la marina mercant. En aquesta data els dos ja consten a l'empadronament de Palma com a extingits de carabiners.

També es va trobar immers en els fets dels dies de l'aixecament militar el brigada José San Basilio Martín, que el mes d'agost de 1940 encara estava pres a Illetes. Nascut a Espinal (Navarra) el 18 de març de 1892. L'any 1905 era educant al Col·legi de Carabiners Joves de l'Escorial per ser fill del cos. L'any 1908 surt com a carabiner i l'any 1916 ascendeix a caporal i a sergent l'any 1926. El dia 5 d'agost de 1922 va anar destinat a Ceuta, a la Comandància Exenta d'Àfrica, que es va constituir de nova creació i va estar destinat allà fins el mes de febrer de 1929, que passà destinat a Huelva. L'any 1927 va passar destinat d'escrivent a la Delegació d'Hisenda de Balears. L'any 1934 va ascendir a brigada d'infanteria estant a la 3a companyia, la fitxa posa que està subjecte a procediment judicial. El 1936 era de la 5a companyia.

Quan es va produir l'aixecament militar a Manacor es varen concentrar els carabiners d'aquest post i els de ses Salines ja que aquests darrers pertanyien a la secció de Manacor, ho varen fer seguint les ordres rebudes des de la Comandància de Palma, que manava que tots els carabiners encara que estassin de servei per la costa es concentrassin en el lloc assignat pel comandament, que normalment era la població on residia el cap de la secció o companyia.

El batle de Manacor, quan començaren a circular els rumors que a Àfrica l'Exèrcit s'havia revoltat contra la República, es va desplaçar a Palma per entreveure amb el governador Espina per veure com es podia fer front als esdeveniments que podrien produir-se a Mallorca i neutralitzar el cop militar. Durant la seva absència es va fer càrrec de la labor consistorial el regidor Andreu Estelrich, que el mateix dia 19 es va reunir amb la Guàrdia Civil i els membres del cos de Carabiners. El dia 20 de juliol els carabiners sortiren a patrullar per la ciutat de

Manacor i establiren punts de vigilància en els llocs estratègics. Uns carabiners varen anar a la casa consistorial, altres varen registrar el local de la CEDA, on creien que hi havia armes amagades però no en trobaren, i també desarmaren dos cotxes que varen arribar a Manacor amb falangistes que foren desarmats pels carabiners a sa Bassa. Tots els falangistes foren entregats a la Guàrdia Civil.⁵⁴ A la nit els carabiners es retiraren al quarter, on alguns d'ells soparen.⁵⁵

El dia 21 de juliol es desplaçaren a Manacor forces de l'exèrcit a les ordres del comandant d'Artilleria José Vilanova Salcedo,⁵⁶ acompanyat del tinent coronel de carabiners Miguel Riutort Camps,⁵⁷ que varen comminar els carabiners a entregar-se. A més del tinent i el brigada, varen ser detinguts tots els carabiners que hi havia concentrats, tant els de Manacor com els que estaven destacats a ses Salines, que sumaven en total 46 homes i foren conduïts al fort d'Illetes. Allà hi quedaren detinguts els 31 carabiners de Manacor ja que els de ses Salines argumentaren que no havien intervingut en cap dels fets que s'havien produït els dies 19 i 20 de juliol i es declararen addictes al bàndol dels nacionals. En aquest fort els carabiners varen estar esperant ser processats fins que, el dia 28 de maig de 1937, 15 carabiners dels 31 de Manacor, els únics que no varen ser processats, varen quedar en llibertat, incorporats en el cos amb els mateixos drets i deures que tenien abans del dia 21 de juliol en que havien estat presos. Alguns d'ells amb el temps es varen retirar amb grau de suboficial en el cos de la Guàrdia Civil.⁵⁸

A més de l'oficial i el suboficial de la secció de Manacor, el dia 21 de juliol de 1936 foren detinguts el caporal José Martínez Martín, el carabiner de 1a de cavalleria Felipe González Graupera i el d'infanteria Juan Gayá Capó; els carabiners de 2a de cavalleria Francisco Díaz Mora (trompeta), Manuel Ortiz Mule-

54 Aquests quatre fets: el de la casa consistorial, el del local de la CEDA, el desarmament i detenció dels falangistes i el sopar en el quarter, foren la causa i base de tot el procediment judicial. Causa 0025/1936.

55 A. Tugores (2006), *Manacor la guerra a casa*, Palma, Documenta Balear (La Guerra Civil a Mallorca poble a poble), p. 75-76.

56 L'any 1936 era comandant del Grup Mixt d'Artilleria núm. 1 de Mallorca.

57 El mes de desembre de 1902, com a 2n tinent va destinat des de la Comandància de Mallorca a la d'Estepona. El mes de juny de 1903 va una altra vegada destinat a la Comandància de Mallorca. El mes de gener de 1936 procedent del Ministeri d'Hisenda de Ripoll va ser destinat de tinent coronel com a primer cap de la 5a Comandància de Balears. El 3 d'octubre de 1938 es retira per l'edat reglamentària amb 825 ptes. mensuals i 100 ptes. com a pensionista de la Placa de l'Ordre Militar de Sant Hermenegild i fixa la seva residència a Palma. Ja de retirat, substitueix el tinent coronel de carabiners Fructuoso Toledo Herce (aquest l'any 1936 estava destinat a les ordres del Ministeri d'Hisenda a Zamora), i passa a les ordres del coronel en cap del Servei d'Etapes de l'Exèrcit del Nord.

58 J. de la Fuente Andrés, *Memòries Inèdites*.

ro, Salvador Moreno Norte, Antonio Sánchez Castilla i Felipe Martiáñez Rivas; els carabiners d'infanteria Manuel Jódar Gutiérrez, Sebastián Sancho Alcina, Manuel Lareu Fuster, Antonio Vidal Trueba, Manuel Len Sánchez, José de la Fuente Andrés, Antonio García Jérez, Francisco Gayà Bauzá, Anastasio Campos Parra, Manuel Morales Pastor, José Iturbide Guallar, Genaro González Benítez, Joaquín Maria de la Cruz Ollar, Antonio Martí Quetglas, Nicolás Arcas Esteban, Bartolomé Morcillo Pañera, Juan Molina Castillo, Juan Francisco Expósito Vicente, Francisco Soler Rodríguez, Francisco Rubio Enrique, Bernardo Haro Valle. Del post de ses Salines ho foren el sergent Narciso de la Peña Arias, els carabiners de 2a de cavalleria José Rubio Plaza, Antonio Espín Blanquet, Francisco Carpena Medina, Leocadio Soitiño Monroy i Isidoro Salamanca Ayuela, a més dels carabiners de 2a d'infanteria Antonio Márques Estévez, Joaquín Sánchez Morcillo, Juan Cano Padilla, Ramón Arroyo García Carpintero, José Segurado Herrero, Vicente Llobell Ronda, Pascual Hernández Abad, Julián Pérez Trigueros i José Díaz Zaragoza.⁵⁹

Dissolució dels cos de Carabiners

Per llei de 15 de març de 1940 es va dissoldre el cos de Carabiners i tots els membres, que havien donat suport a l'aixecament militar, es varen integrar en el cos de la Guàrdia Civil, així aquest darrer cos passava a vigilar les fronteres i es cuidava del resguard fiscal. Segons l'escriptor Lorenzo Silva s'incorporà a la Guàrdia Civil un escàs contingent que s'havia salvat de la depuració.

Ara bé, les raons per dissoldre el cos de Carabiners que va exposar el Ministeri de l'Exèrcit no foren polítiques sinó motius de funcionalitat ja que, segons la seva opinió, expressada pel general Camilo Alonso Vega, tant un cos com l'altre s'interferien mútuament. La funció de la Guàrdia Civil era donar auxili i fer complir i executar les lleis i contribuir a la seguretat i ordre de les persones i de les propietats, mentre que la funció dels carabiners era perseguir el contraban i el frau. El que passava en nombroses ocasions era que els carabiners perseguïen delinqüents i a la vegada els guàrdies civils perseguïen els contrabandistes i apressaven les mercaderies de contraban. Era en resum evitar la duplicitat de cossos. Però, segons opinió meua, la vertadera causa fou que més de la meitat dels membres del cos va romandre lleial al bàndol republicà, i això va propiciar-ne la desaparició.

59 Causa 0025/1936.